

Krónika

IN MEMORIAM

Május 25-én, életének 89. évében elhunyt Burkus Valéria (1917–2006) író, újságíró. 1917-ben született Antalfalván, ifjúságát Nagybecskerekén töltötte. 1951-ben került Szabadkára, és 1956-tól 1981-ig, nyugdíjba vonulásáig a Hét Nap munkatársa volt. Első verseskötete, az Elkésett nyár 1963-ban jelent meg. Mese- és ifjúsági könyvek szerzője, életrajzi művet jelentetett meg Ferenczi Ibolya szabadkai színművésznőről. Több önéletrajzi ihletésű könyve is megjelent.

2006. június 12-én Debrecenben hetvenéves korában elhunyt Torok Sándor (1936–2006) festőművész. Több mint hetven önálló tárlata volt Európa több országában. Számos csoportos tárlaton vett részt. Művei megtalálhatók a hazai és külföldi gyűjteményekben, alapítója és vezetője volt a csurgói, a bucka-gányói, a berekfürdői, a hajdúszoboszlói művésztelepnek. Díjai: Forum Díj, Nagypáti Kukac Péter-díj, Bodrogvári Ferenc-díj, Szabadka Város Októberi Díja.

DÍJAK

HÍD-DÍJ FARAGÓ KORNÉLIÁNAK – A Híd Irodalmi Díj bírálóbizottsága a 2005. évi Híd Irodalmi Díjat Faragó Kornélia Kultúrák és narratívák című könyvének ítélte oda.

DÍJAK ZSÁKI ISTVÁNNAK – A Forum Képzőművészeti Díj bírálóbizottsága a 2005. évről szóló Forum Képzőművészeti Díjat Zsáki István festőművészeknek

ítélte oda. A Magyarországon megtartott XI. Nemzetközi Miniatur Kiállításon, mely a Volt egyszer egy színfolt címet viselte, Zsáki Istvánt szintén első díjjal jutalmazták.

KRIZSÁN SZILVIA A VERSÜNNEP 2006 KÜLÖNDÍJASA – A Versűnnep 2006 szavalóverseny döntőjében Krizsán Szilvia különdíjban részesült.

A HERCEG JÁNOS-NOVELLAPÁLYÁZAT DÍJAZOTTJAI – A Herceg János-novellapályázat első díját Jablonszki Attilának ítélte oda a zsűri, a második díjon Molnár Lidia és Cvetanović Martin osztozott, a harmadik pedig Czírok Attila lett.

RENDEZVÉNY

HERCEG JÁNOSRA EMLÉKEZTEK – Május 11-én Herceg Jánosra emlékeztek tisztelői a zombori temetőben az író, akadémikus sírjánál.

ÉNEKELT VERSEK XI. FESZTIVÁLJA – Május 21-én tartották meg Zentán az Énekelt Versek XI. Fesztiválját. Az első helyezett a zentai Apropó, a második az ugyancsak zentai Csillagsugár, a harmadik pedig a szegedi HeuRéka lett. A Kaláka lemezbolt különdíját a szabadkai Neutrino együttes, a Thurzó Lajos Közművelődési Központ különdíját pedig Szloboda Tibor kapta.

KESZÉG KÁROLY-EMLÉKNAP – Május 28-án rendezték meg a Keszég Károly-emléknapot Padén. Ünnepi műsor

keretében adták át a Közegellenállás riportpályázat díjait. 1. Cvetanović Márta, 2. Csikos Éva, 3. Csík Mónika.

XII. KÁLMÁNY LAJOS NÉPMESEMONDÓ VERSENY – Május 28-án tartották meg Zentán a Kálmány Lajos Népmesemondó Verseny döntőjét. A versenyzők az óvodások, a kisiskolások, a felsősök, a középiskolások és a felnőttek mezőnyében indultak.

TOLNAI OTTÓ BERLINBEN – Május 27-e és június 4-e között rendezték meg Németországban a Poesiefestival Berlin 2006 rendezvényt, melynek keretében május 31-én Tolnai Ottó is fellépett cseh, bosnyák, horvát, osztrák és német költők társaságában.

77. ÜNNEPI KÖNYVHÉT – A vajdasági könyvkiadók is bemutatkoztak a 77. Ünnepi Könyvhéten Budapesten június 8-a és 12-e között. A könyvhéten Vajdaságból a Forum Könyvkiadó, a zEtna, a Vajdasági Magyar Közművelődési Társaság és a Magyar Szó legújabb kiadványai voltak láthatók. A könyvhéten több vajdasági író dedikált.

XXX. DURINDÓ ÉS XLIII. GYÖNGYÖSBOKRÉTA – Június 9-e és 11-e között került sor a XXX. Durindóra és a XLIII. Gyöngyösbokrétára Versecen Bartók Béla születésének százhuszonötödik évfordulója és a nándorfehérvári csata ötszázötvenedik évfordulója jegyében.

HÍD IRODALMI DÍJ – 2005

2006. június 13-án az Újvidéki Színházban átadták a 2005. évi Híd Irodalmi Díjat és a Forum Képzőművészeti Díjat.

LAUDÁCIÓ

Néhány mondat Faragó Kornélia Kultúrák és narratívák című Híd-díjas tanulmánykötetéről

A laudációnak is megvannak, feltételezem, a maga műfaji szabályai, megköttöttségei, melyekről e sorok írója eddig

nemigen töprengett el. Ezúttal sem fog, ami annyiban kellemetlen, hogy éppen egy irodalomelméletileg igencsak felkészült szerző könyvéről fog beszélni, ideoda kapkodva, a maga impresszionisztikus módján. Holott maga is tudja, hogy a korszerűtlen tudás problematikus lehet, a díjazott könyvben idézett Nemes Nagy Ágnes-figyelmeztetés pedig, miszerint „a verstan a vers egyik vetülete”, neki is kedvence, tartja is magát hozzá, folytonosan készül, tanul, de ezúttal idegen vizeken evez. A mindenkori díjazott a legjobbat érdemelné, és bizonytalan, hogy ezúttal azt is fogja kapni, mivel a laudátor még e helyütt is csupán el-eltöprengő, bizonytalan önmagát mutathatja, sajnos, vagy nem sajnos. Még akkor is, ha nem a vajdasági magyar irodalmi kánonról, illetve kánonokról lesz szó, talán.

Faragó Kornélia *Kultúrák és narratívák* című könyve, vagy nevezzük idegenség-breviáriuma utolsó, és egyben egyik legfontosabb tanulmányának a címe A kritika helyzetudata. Ebből idézek: „Kisebbségi lokális kontextusok hálójában módosulhat a kritikai kérdések összefüggésrendszere. Ami nélkülözhetetlennek látszik, az a kisebbségi lokális kontextushoz kötődő kritikai értelmezői képességek, értelmezési irányulások visszacsatolása az elmélethez, a helyi kontextustól tágasabb szemléleti világokhoz.” Fontos megállapítás, de ami még fontosabb, hogy megérezésem szerint, bár nem győzőm hangoztatni részéről a kompetencia hiányát, a Jung Károly, Lovas Ildikó és Juhász Erzsébet könyveiről készült elemzések, vagy az egyik írásban található Végel Lászlóról írt sorok, maradéktalanul teljesítik is ezen elvárásokat. De hogy itt idegenek állnak egymással szemben, az igencsak viszonylagos. Az alcímben jelzett és a könyvben következetesen kihangsúlyozott szuggesztívó, hogy itt az idegenség alakzataival lesz találkozásunk, nem mindig egyforma súllyal esik latba, természetesen, de valóban következetesen végigvonul a könyvön. Mégis álljon itt egy, számomra jelentősnek tűnő, parado-

xon: Miközben például az idegen szövegtől vagy a halál idegenségétől haladunk az idegen-tapasztalat erotikájáig, maga a vezetőnk lesz, akarva-akaratlanul, egyre kevésbé idegen. Amit nem bánunk. Mert ha könyvében nem rajzolódna ki lassanként a szerző portréja is, nem lenne kit és mit díjaznunk és ünnepelnünk itt ma. Gondolom, éppen itt térhetünk vissza a kritika helyzetadatához.

A vajdasági magyar irodalom legrövidebb története, akár még címet is adhatnék ennek a két mondatnak, melyeket most idézni fogok Faragó Kornélia könyvéből: „azon periódusokat illetően vannak jó helyi tapasztalataink, amelyekben a periféria igenis megvalósította a lokálisból való kilépést. Ez mára átfordult, és mint-hogy a centrum a lokalitást igényli, sajnos, a periféria minden kulturális megnyilvánulásában szinte kizárólag a lokalitást fejezi ki”. Az etnopolitizálástól kissé jobban megérintett olvasó ezt nyilván éppen fordítva látja, de ezt a gubancot nem itt és most fogjuk kioldani, vagy az alkalom hozta botsínálta kritikusi kardunkkal átvágni. Különben sem ezek a telitalálatok, bár örömeinkre sok van belőlük, ennek a könyvnek a fő erénye, hanem, a megírás mikéntje mellett természetszerűleg, nem jut eszembe jobb szó, a megkomponáltsága. Hogyan mondjam ezt a legegyszerűbben? Ez a könyv, illetve tanulmánykötet, először ki lett találva, nem utólagos válogatás, és így, bár minden egyes tanulmánya természetesen szuverén alkotás, de egyben a megtervezett könyv egy-egy fejezetévé is vált. Feltételezésem szerint, hol maga a mű, vagy a szerző kínálta fel a témát, az újabb idegenségváltozatot Faragó Kornéliának, hol pedig ő maga kereste, kutatta fel az elgondolásához, illetve az újabb idegenségportréhoz a beilleszthető szerzőt. Nem tippelnék, de a kánoníró önszemlélet Tandorija nyilván maga súgta a témát szerzőnknek, a megírhatatlan én és az idegen szöveg szövevényes viszonyát, míg az útról szóló szép esszé valószínűleg kutatás, keresés, olvasmányélményekre való emlékezések eredménye. Mindegy, hogy igazam van vagy nincsen, mindkettő

kedvencem. És van még néhány. Hiányérzetem pedig csupán egyetlen: Kíváncsi lettem volna olyan művekre, szerzőkre is, amelyek, illetve akik teljesen *idegenek* Faragó Kornéliától. De lehet, hogy az megbontotta volna a könyv egységét. Ami így is bizonyos, jelentős könyvvel gyarapodott irodalmunk virtuális könyvtára.

És idegenség ide vagy oda, nagy megelégedésünkre szolgál, hogy Faragó Kornélia *idevalósi*.

BÖNDÖR Pál

KÖSZÖNŐBESZÉD

Tisztelt bírálóbizottság,
kedves barátaim, tisztelt fiatal kollégák!

Amit mondani szeretnék, az egyetlen szó: köszönöm. Ami ezenkívül elhangzik, azt már az ilyen ünnepek régi és nemes hagyománya mondatja velem.

Amikor köszönetet mondok, annak a szemléletnek a nevében teszem, amelynek érvényesítésére vajdasági magyar irodalomkutatóként és tanárként törekszem. Ezt a szemléletet alapjaiban határozza meg az elméleti-kritikai beállítódás, az a meggyőződés, hogy akkor is vállalni kell az irodalomról való teoretikus igényű beszédet és az erőteljes kritikai megnyilatkozást, ha az történetesen nem igazodik a *kisközösségi* elvárásrendhez, vagy éppen ezzel szemben alakíthatja ki saját szellemi pozícióit.

Meggyőződésem az is, bár *sok még a kérdésem*, hogy az, hogy jelen tudunk-e lenni, és milyen mértékben tudunk jelen lenni, illetve, hogy milyen érdeklődést vált ki a jelenlétünk a szélesebb irodalmi-elméleti-kritikai diskurzusokban – a magyarban vagy akár a szerbben –, a nyitott és átfogó gondolkodásunkon túl, attól is függ, mennyiben tudunk rákérdezni önmagunkra, saját viszonyváltozásainkra. Attól tehát, hogy milyen a rálátásunk az *itteni* irodalom- és kultúrafelfogásokra? Hogy milyen súlyú a sajátos kulturális viszonylatok szemléletképző ereje? Hogy megjelenik-e, és hogyan jelenik meg értelmezéseinkben a geokulturális megha-

tározottság, mint fontos interpretációs szempont. Van-e helyzettudata a kritikának? Alkalmazkodik-e az irodalomelméleti és a kritikai gondolkodás ahhoz a helyzethez, amelyben jelen van, de hogy ugyanakkor kialakulnak-e a *lokálisan formálódó* gondolkodáson belül olyan kiemelkedő középpontok, amelyek a *szélesebb sugarú* képzeteket is egységbe fogják, és áramlásuk irányát szabályozzák? Másutt ezt úgy fogalmaztam meg, hogy az itteni irodalomkritikai gondolkodásnak a helyzethez való viszonyulásként kell értelmeznie önmagát, de semmiképpen sem a *helyzet szentesítéseként*.

Egy teória életképessége, egy értelmezői nyelv hatékonysága nagymértékben függ attól, hogy milyen a felhasználhatósági köre, kiterjeszhetősége, hogy fogalmi apparátusát tekintve képes-e megfelelni az újonnan felmerülő irodalompoétikák kihívásának, tudja-e módosítani a korábbi nagy hatású olvasatokat, gyengíteni az esetleges elnyomó beszédrendeket stb. De hogyan kell kérdeznie annak, aki *e* földrajzi-kulturális határok között kérdez? Sokszor érzékeljük, azt várják tőlünk, hogy egészen más irányból tegyük fel kérdéseinket, mint ahogyan feltenni szeretnénk, sokszor azt, hogy kizárólag önmagunkra kérdezzünk, amikor éppen be szeretnénk lépni egy szélesebb beszédrendbe. Máskor viszont önmagunkra kérdeznénk, de a szélesebb beszédközösséget egyáltalán nem, vagy csak kevésbé érdekli a kisebbségi kulturális szituáció, az a kultúra, amelybe belenőtünk. Mindehhez még csak annyit, hogy mindig is igyekeztem tudomásul venni, hogy *mi egy sajátos fordítás-közegben alakíthatjuk ki a kulturális gondolat érvényességét*. A teljes értékű gondolat számunkra nem lehet más, mint az összevető gondolat, *kritikai* meglátásainknak is ebből kell következniük. És akkor talán nem a lokális érdekek mentén értékelünk, és alkalmi jelleggel sem leszünk provinciálisak. De milyen következményekkel mondható ki kisebbségi helyzetben a kritikai gondolat?

Esterházy Péter fedezte fel a maga számára a következő Kosztolányi-mondatokat a kritikai-értelmezői magatartás nélkülözhetetlenségének érzékeltetésére: „Hiányzik belőlünk az egymás iránti keménység, a becsületen és tiszteleten alapozódó élesség – és már annak is örülni kell sokszor, ha azokkal szemben vagyunk kemények, akiket utálunk. Ez is fontos, hisz ennek hiányában gerinctelen patkányok volnánk, barátaink és önmagunk iránti lágyágunk viszont butává tesz.” Így igaz, csak hogy a kritikai gondolat, a polemikus közlés, a problémafelvető megszólalás, a szerkesztői koncepciózusság, de még az elméletnek való mély elköteleződés sem történhet soha *kockázat* nélkül, kisebbségi mikrokörnyezetben pedig különösen nem. Amennyiben vállalni tudtam ezt a kockázatot, akárha kis mértékben is, köszönet érte mindazoknak, akiktől tanulhattam.

FARAGÓ Kornélia

FORUM KÉPZŐMŰVÉSZETI DÍJ – 2005

TÁJÉRTELMEZÉS

Zsáki István *festészete*

Zsáki István főiskolai tanulmányait Priştinában a Tanárképző Főiskolán végezte. 1975-től tagja a Vajdasági Képzőművészek Egyesületének. Alapító tagja az ómoravicai 9+1 Művészcsoporthoz és a szabadkai Bucka-Gányó Művésztelepnek. Több művészkolónián vett részt alkotóként itthon és külföldön egyaránt. Önálló és kollektív szerepléseinek száma a százat is meghaladja. 1968-ban kiérdemelte a Fiala Vajdasági Festők Díját. 1981-ben Nagypáti Kukac Péter-díjban részesült, és elnyerte a Hajdúböszörményi Művésztelep nívódíját is.

2006-ban megkapta a Forum Képzőművészeti Díjat. Nem kis örömről, közvetlenül a díj odaítélése után értesültünk, hogy Kaposváron első díjat kapott az immár hagyományos SzínFolt miniatúra-pályázaton. Szívből gratulálunk mindkettőhöz!

Zsáki István pályája kezdetén a 60-as években az absztrakt irányzatot követte, amelyet egyes művészeti írók lírai absztraktnak neveznek. Ebben az irányzatban nem sokáig időzött, vallomása szerint inkább mivesebb alkotások felé hajlott, ahol nemcsak az ösztönök, hanem a tudás is kifejezésre jut.

Váltott, és így jutott el a figurális korszakához, amikor főleg babákat festett, amelyek a képzeletében az emberek megszemélyesítői voltak. Olyan helyzetekben festette őket, amelyekre úgy gondol vissza, mintha a közelmúlt tragikus eseményeinek megérzése lett volna. Ezt az alkotói időszakot ma „babás” korszakának ismerjük.

Erről a korszakáról Tolnai Ottó írt 1977-ben a Vajdasági Képzőművészek Egyesületének Képtárában megrendezett kiállítására kapcsán: „Zsáki mind a tizenhárom nagy formátumú képén babával, babafejekkel találkozunk. Üres rózsaszín babát fest, pasztásan, már-már szoborszerűen modellálva. Neki nincs szüksége a rút ellenpontjára. Ő, mint egy akadémiai modell pamlagára, drapériát dob babái mellé, a végtelen térbe. Autentikusságát abban kell keresnünk, amiben különbözik, az pedig: a súly, az anyagszerűség és az űr ellentéte valahol a párkány és az angyal között.” Ennek a korszaknak a lezárása után az őselemek felé fordult, és így jutott vissza a tájhoz, vagy inkább egy új szemlélettel közelítve hozzá, ahol csak a struktúrát formálja absztrakt indíttatással, de új természetes formákkal gazdagítva a megjelenített mondanivalót. Megjelenik a képeken a fa, a kő, a csiga, az alma, a dió, amelyeket sajátos jelleggel és szereppel ruház fel. Ezeket a képeket csendéleteknek nevezi.

„Zsáki István képein a vajdasági táj átka ül” – írta Fenyvesi Ottó 1974-ben. Ezt az állítást boncolgatja Szombathy Bálint az *Új Művészet* folyóirat hasábjain 2000 októberében egy kiállítás kapcsán. Ebből az írásból idézek néhány gondolatot: „Zsáki István festményeit javarészt az elátkozott táj fátumának tragikumuma vonja be... Festményein az anyag és a szellem

örökös viadalát űzi, a táj legtöbbször a kozmikus semmiből emelkedik fel. Az ősmassza a képek alján sávként húzódó fehérségből türemlik fel, s az alaktalanság lépcsőzetein túljutva nyeri el azt a felismerhető formát, amit esztétikai értelemben is tájnak lehet nevezni.

A topolyai Művészeti Galériában bemutatott »Semmi sem hullik« című ironikus felhangú ciklusában a közelmúlt háborús eseményeinek, a bombatámadásoknak a lelki nyomait láttamoztatja a táj metaforikus tulajdonságainak kibontása által. Szokatlan megoldásokat eszközöl. A táj fentről lefelé, a boltozattól a talaj irányába építkezik. Mintha csak felbomlottak volna a mindenkori kozmikus törvények földi állapotai, mintha a feje tetejére állott volna az univerzum... Vagy csak az ember látószöge mozdult ki Zsáki képein? Már semmi sem olyan, mint azelőtt volt. Sem kívül, sem pedig az emberi lélekben. Most már bizonyos: mindkettő egyaránt sebezhető. Az emberi léleknek fájnak a táj sebei.”

Zsáki István festészetében passzívan vállalja a sorsot, a sajátjának tekinti a tájat, és ebből következik művészi hitvallása, filozófiája. Figyelemre méltó az egy-egy képben fellelhető többirányú szemlélődés, a furcsa perspektívák, a sorszerű jelenségek egy kompozícióban belüli kibontása, körüljárása. Tájfestészetében a jelképekhez vonzódoan egyensúlyoz a forma és a tartalom között.

Vonalakból, jelekből és struktúrákból álló kompozícióiban a kor divatjával nem törődve járja a maga útját. Külön említést érdemel Zsákinak az anyaghoz való viszonyulása, valamint a sajátos színvilága: amit Sava Stepanov csak gazdag „egyszínűségnek” nevez.

A különféle anyagokat, a korai alkotói korszakában még beépítette a képeibe, míg ma már az anyagszerűséget, az anyag térbeli jelenlétének illúzióját a festészet nyelvén tárja elének.

Művészete olyan világot jelenít meg, amelyben a felhasznált anyagok, színek, fények, formák mögött ott kísért ellentétük: a láthatatlan, a megfoghatatlan, a fel-foghatatlan. Megsejtve ezt az ellentétet, amit megpróbál műveiben megragadni,

szemlátomást olyan belső bizonyosságnak felel meg, amely nem kevésbé érvényes, mint amiről az érzések és szokások tanúskodnak. Újra megbizonyosodunk arról, hogy az a valóság, amelyet érzékeinkkel felfogunk, és köznapi értelemben meghatározunk, nem az egyetlen, amit figyelembe kell vennünk. Mert az alkotó egy magasabb valóság leképzésére törekszik, és művei révén minket is arra ösztönöz, hogy e törekvésben társai legyünk.

MEZEI Erzsébet

EMLÉKTÁBLA BORI IMRE SZÜLŐHÁZÁN – Június 26-án Bácsföldváron került sor Bori Imre akadémikus, a Híd egykori főszerkesztője emléktáblájának a leleplezésére. Varnyú Ilona magyartanárno kezdeményezésére az óbecsei önkormányzat emléktáblát állítottatott Bori Imre bácsföldvári szülőházára. A tudós, tanár, irodalomtörténész, szerkesztő emléke előtt tisztelgő alkalmi műsor keretében fellépett az óbecsei A Prima Vista együttes Szűgyi Zoltán a Magad helyén című versének zenésített változatával, Horváth Csaba (Benz Mihály bácsföldvári költő Mindig előre című versével), Szőke Lukács (Illyés Gyula Költő felel című versével), Szlancsik Énikő (Pap József Születésnap rigmusok című versével), valamint hegedűjátékával Molnár Róbert és Sterbik László. – Bori Imréről Weissenbeck József bácsföldvári magyartanár és Bányai János tanszékvezető tanár olvasta fel emlékező, méltató sorait.

Részletek Weissenbeck József beszédéből:

„A Boldog gyermekkort idézek című kötetben Bori Imre így vall magáról: »Magányos voltam, de élénk és sokrétű társadalmi életet éltem elemista koromban ott az 1930-as évek második felében. A Keresztes Egylet a katolikus fiatalok találkozóhelye volt vasárnaponként. Volt hova menni, és a gyerekeket foglalkoztatni akaró káplánok mindig találtak számunkra feladatot. Szerettem az Egyletben készülő színdarabokat, a legtöbb-

jében a nővérem volt a sűgő, és jutott nekem is szerep, amilyen a nyolc-tíz éves gyerekeknek megfelel. Verset is mondtam a rendezvényeken, és büszkén olvastam a nevem a Reggeli Újságban a bácsföldvári műkedvelők előadásáról szóló beszámolóban. S természetesen ministráltam, amint illett.«

...Felolvasom a katona Bori Imre hozzáam küldött egy lapját: »Kedves Jóska! Valószínűleg megkaptátok már lapom, amit kollektíve küldtem nektek. Most arra kérnélek, hogy írjátok meg a legújabb kiadásokat (magyar nyelvűek), hogy megírjam, melyiket vedd meg...«

November 30-án kelt lapján az alábbiakat írja: »Kedves Jóska barátom! Ne haragudj, hogy ilyen sokáig nem írtam, de meg kell értened, hogy errefelé nem olyan könnyen megy a levélírás... Ha írsz, akkor a levelet a csomagban küldd, amelyben a következő könyveket küldd. (Az árakat és a költséget otthon majd megtérítik!) Ezek a könyvek a következők: a Rózsa Sándor második része és Balzac Parasztjainak mind a két könyve, valamint a következő könyveket szerb nyelven: Sartre-tól Nesahranjeni mrtvacai és Dalakov: Ezej o Mikangelu (Novo pokolenje). Légy olyan jó, és vedd meg ezeket a könyveket, és küldd el.«

...Az emléktábla, amely előtt ma tisztelgünk, egy reménysűgár is. A hatvanas években Bácsföldváron irodalmi múzeum nyílt egy régi iskolaépületben... Három év után lakássá alakították át, a múzeum megszűnt, a vitrinben ott állt Bori Imre arcképe, könyvei, egyetemi jegyzetei, cikkei. Szükség volt arra a kis tárlatra, melyet az iskola önképzőköre, a falu piktorai és asztalosai önkéntes munkával hoztak létre. Hiszen Bori Imre is azt írta valahol: »Mert van egy irodalmi Földvár is, melynek impresszionisztikus képét Lovász Pál örököltette meg, az expresszívén háborgót Bencz Boldizsár, az érzelmesen ellágyulót pedig Bencz Mihály...«

...Merjünk hinni abban, hogy ezt az emléktáblát egy irodalmi szoba követi? Higgyünk benne.»

Bányai János:
Bori Imre emléktáblája előtt

Bori Imre szülőháza előtt állunk, Bácsföldváron, a tudós tanár, a mester, a barát emlékét és művét övező mély tisztelettel, ám szomorúan is, mert Bori Imre eltávozott már közülünk.

Innen indult útra, és őt is, mint mindenki mást, életének útjaira elkísérte a szülői ház emléke. Itt töltötte korai gyermekkorát és itt járt, Bácsföldváron, általános iskolába, majd Becskereken, Becsén, Zentán gimnáziumba. Aztán tanári képesítést szerzett, először az újvidéki Tanárképző Főiskolán, majd valamivel később ugyanott a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken. A főiskola után Csókán magyartanár, aztán Szabadkán az akkoriban nevezetes tanítóképzőben tanít. Innen kerül 1960-ban Újvidékre a magyar tanszékre, ahol megkezdí a pályafutását, végigjárja az egyetemi karrier lépcsőfokait, és innen vonul 1995-ben nyugdíjba, mert erre kötelezte a szigorú korhatárt megszabó törvény. Tagja volt a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémiának, majd rendes tagja a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémiának. 1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjának választotta. 1997-től kezdődően pedig a Magyar Irodalomtörténeti Társaság örökös tiszteletbeli elnöke. Több díj és kitüntetés mellett munkásságát a tudósoknak járó legrangosabb elismerésben, Széchenyi-díjban részesítették.

Szűkre szabott életrajzi adatai ezek a bácsföldvári szülőházból útjára induló Bori Imrének. Szűkre szabottak, de egyúttal beszédes adatok is. Mert sokat elmondanak arról, hogy hová, milyen irányba vezetett az itteni általános iskolából kikerülő fiúgyerek életútja. Bárki nyugodtan mondhatná, Bori Imre életútja nem túl hosszú kerülővel, ide vezetett vissza, alig néhány tíz kilométerre a szülőháztól. De tévedne, aki így olvasná Bori Imre életútjának állomásait. Mert nem volt egyszerű, de könnyű sem volt

visszajutni ide, elég közelre a szülői házhoz. Küzdelmes út volt ez, a serdülő iskolás közlelől láthatta a háborút, közlelől a háború után következő éveket, erőszakos változásokat és váratlan alakulásokat élt meg, vitakozott és felfedezett, támogatott és ellenállt, legfőképpen pedig nyitott szemmel járt a világban, nem szűnő kíváncsisága úzte, és szabadon beszélt akkor is, amikor könnyebb lett volna hallgatni. Ám tudta, csak annak a szónak van esélye a pusztába vetett szó sorsának elkerülésére, amely szó mögött meggyőződés áll, szívós érdeklődés, az elme bizonyossága és a szellem szabadsága. Nem utolsósorban a személyiség fedezete. Ezért keveredhetett nem szűnő vitába tudósokkal és közéletiekkel, ezért lehetett része elhallgatásokban és tiltásokban, jogos elismerések elhalasztódásában és elmaradásában is. Nemrégiben került elő egy dokumentum, amelyben a közelmúlt egyik „megbízott” tudósa, Bori Imrének hosszú éveken át vitapartnere József Attila és a magyar avantgárd irodalom tárgykörében, arra figyelmezteti az irodalomtudomány és irodalomtanítás ideológiai tisztasága felett őrködőket, hogy vigyázzanak, Bori Imre kutatásainak és tanulmányainak nagy hatása van az egyik szomszédos egyetem fiatal tanáira és diákjaira... Jó lesz vigyázni, hangzott a figyelmeztető jelentés. Azért fontos ezt a nyilván nem egyetlen esetét Bori Imrének a magyar irodalomtudomány korifeusaival éppen most szóba hozni, hogy jelezhessem, az életrajz és életút lexikonszerűen szűkre fogott adatai mögött milyen sok ismert vagy kevésbé ismert, feltárt vagy még feltárára váró tartalom rejlik. Más szóval, Bori Imrének minden szempontból gazdag életműve embert próbáló küzdelmes háttérére világít rá a fenti eset. Nem mindig támogató, sokszor hátráltató tények és tényezők keretében született meg tehát Bori Imre tudományos opusa. Könyvekből, könyvek hatásából, kutatásokból és felfedezésekből, újra és másként olvasott művek újra- és ártértékeléséből, irányzatok és korszakok történeti áttekintéséből, iro-

dalmi és kulturális kapcsolatok feltárásából épült az életmű, de mindezzel együtt a kortárs irodalomra való nem lankadó odafigyelésből, és ami legalább ennyire fontos, a vajdasági magyar irodalom ápolásából, múltjának és jelenének tudatosításából, mindabból, ami miatt Bori Imre életművét el- és utolérhetetlen példaként tiszteljük, immár nemcsak itthon, hanem a magyar irodalom, nyelv és műveltség minden közelebbi és távolabbi térségében...

Alig van ma a Vajdaságban magyartanár, aki nem Bori Imre előadásain ismerte volna meg és könyveiből ismeri a magyar irodalmat. Bizonyos szeretnék lenni abban, hogy ők és az utánuk következő magyartanárok eljárnak majd, diákjaikat is elhozzák ide, Bori Imre szülőháza elé, hogy láthassák az emléktáblát és emlékezettükbe vessék, hogy született itt Bácsföldváron egy tudós, aki életében nem járt be hosszú utat, és nem jutott messzire, csak ide néhány tíz kilométerre, de tudományával és könyveivel, előadásaival és személyiségével óriási távolságokat járt be, nagy magasságokat és messziségeket észlelt, és ebben öröme telt. Arra tanított bennünket, nézzünk messzire, hogy közelre láthassunk, és nézzünk közelre, hogy távolra láthassunk.

(Miklós Csaba felvétele)

Az emléktáblát Dušan Jovanović, obecsei községi elnök és Bányai János, a Magyar Tanszék vezetője leplezte le.

KÖNYV-, FOLYÓIRAT-BEMUTATÓ

DNS-BEMUTATÓ PÉCSETT
– Május 10-én a DNS kulturális folyóirat bemutatkozott a Pécsi Tudományegyetemen.

KÖNYVBEMUTATÓK TEMERINBEN – Június 3-án mutatták be Temerinben Ökrész Károly Temerin a magyar szabadságharcban című és Csorba Béla Hol vette a király a várát? című könyvét.

MEGJELENT

Csorba Béla: Hol vette a király a várát? (néprajzi írások) – Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2006

Takács Ilona: Játékonykodás (gyermekversek) – Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2006

Herczenberger Sándor: Sećanje na Sintu/ Emlékezés a szintókra. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2006

Bajza József: Crnogorsko pitanje/A montenegrói kérdés – tanulmány, Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2006

Huszár Mihály: Vőfélykönyv – magánkiadvány, 2006

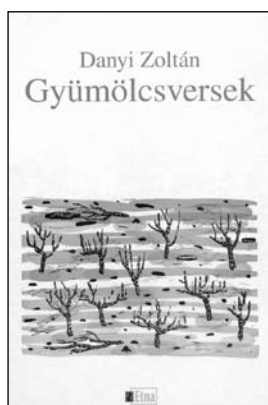
A feledés emlékezete (drámák) – zEtna, Zenta, 2006

Kezeit csókolja dr. Tóth (novellák) – zEtna, Zenta, 2006

Balázs Attila: Világsarok non-stop (publicisztika) – zEtna, Zenta, 2006

Beszédes István: Rozsdaszín (verses gyermekdrámák) – zEtna, Zenta, 2006

- Danyi Zoltán: Gyümölcsversek – zEtna, Zenta, 2006
- Fekete J. József: Teremtett világok (tanulmányok) – zEtna, Zenta, 2006
- Samu János Vilmos: Varázsló Zú (próza) – zEtna, Zenta, 2006
- Tóbiás Krisztián: Ver/sec (versek) – zEtna, Zenta, 2006
- Tolnai Ottó: Ómama egy rotterdami gengszterfilmben (vers) – zEtna, Zenta, 2006
- Sándor Zoltán: Emese (regény) – Magyar Szó, Újvidék, 2006
- Bosnyák István: Politikai symposion a Délvidéken II. (monográfia) – Vajdasági Magyar Közművelődési Társaság, Újvidék, 2006
- Káich Katalin: A bogoyófa árnyékában (helytörténeti írások) – Vajdasági Magyar Közművelődési Társaság, Újvidék, 2006
- Sinkó Ervin: Világirodalmi esszék – Vajdasági Magyar Közművelődési Társaság, Újvidék, 2006
- Fejes István (1943–2004) – Tordaiak Klubja, Torda, 2006

SZÍNHÁZ

Szabadkai Gyermekszínház, május 13. Harangjátékokország. Rendező: Rumi László. Szereplők: Budanov Szloboda Márta, Mátyás Zoltán, Greguss Zalán, Gál Elvira, Fridrik Gertrúd, Vörös Imelda.

Szabadkai Népszínház, május 18. Mihail Bulgakov: Molière – Képmutatók cselszövése. Rendező: Telihay Péter. Szereplők: G. Erdélyi Hermina, Kovács Frigyes, Karna Margit, Vicei Natália, Körmöci Petronella, Béres Márta, Szőke Attila, Pálfi Ervin, Ralbovszki Csaba, Csernik Árpád, Mezei Zoltán, Kálló Béla, Mess Attila, Péter Ferenc, Szilágyi Nándor.

Újvidéki Színház, május 25. Matei Vişniec: A kommunizmus története elmebeteg számára elmesélve. Rendező: Anca Bradu.

51. STERIJA JÁTÉKOK – Május 26-a és június 3-a között rendezték meg Újvidéken az 51. Sterija Játékokat. A rendezvény keretében fellépett a budapesti Krétakör Színház is FEKETEország című szerzői projektumával, valamint az ugyancsak budapesti Pintér Béla és Társulata a Parasztopera című zenés színházi játékkal. Az idén először odaítélt Tiszteletkör Díjat a Krétakör Színház kapta.

FILM

LAVRO FERENC FILMJE – Június 11-én mutatták be Lavro Ferenc Dokumentarista című filmjét Újvidéken.

KIÁLLÍTÁS

EGYÜTT ÉLNI – Május 8-án nyílt meg Szabadkán az Együtt élni című kiállítás, amely a magyarok és szerbek közös, ezeréves múltját mutatja be.

KOSZTOLÁNYI-KIÁLLÍTÁS TOPOLYÁN – A múzeumok világnapja tiszteletére nyílt meg Topolyán a Kosztolányi és Bácska című kiállítás. A fényképeket Hevér Miklós készítette, a Kosztolányi-szövegeket Raffai Judit válogatta.

NOVÁK Anikó összeállítása